

KOOLIEKSAMI KORRALDUSE JUHEND LÄHTE
ÜHISGÜMNAASIUMIS

Lähte 2025

1. PÕHIMÕTTED JA RÕHUASETUSED

Vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 31 tuleb igal gümnaasiumi õpilasel sooritada koolieksam gümnaasiumi lõpetamiseks. Vastavalt sama paragrahviga seotud haridusministri määruse „Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise, hindamise ja säilitamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord“ 3. jaole, on koolieksami eesmärgid toetada kooli õppekava rakendamist, suunata õppeprotsessi, anda alus gümnaasiumi lõpetamiseks ja saada ülevaade kooli õppekavas sätestatud üldpädevuste, valdkonnapädevuste, läbivate teemade ning õpitulemuste omandatusest. Koolieksam võib olla kirjalik, suuline või kirjalik ja suuline. Koolieksami õppeained, vormi ja toimumise aja määrab ja kinnitab kooli direktor käskkirjaga.

Lähte Ühisgümnaasiumi iga gümnaasiumi õppesuuna lõpetamiseks on ette nähtud suunapõhine lõpuprojekt või -eksam:

- tehnoloogiasuunal programmeerimise, käsitöö või digitaalse teose loomise valdkonnas praktiline töö;
- meediasuunal kirjanduse, audiovisuaalmeedia või ajakirjanduse valdkonnas praktiline töö;
- spordisuunal isikliku sportliku arengu ülevaate loomine, sportliku ürituse korraldamine projektina või muu praktiline töö;
- loodussuunal loodusainete-ülene (sh suunaainete) eksam.

Õpilasel on õigus esitada põhjendusega avaldus, et valida suunapõhise lõpuprojekti või -eksami asemel ühe aine valikeksam järgnevates ainetes:

- kirjandus;
- vene keel teise keelena B1-tasemel;
- saksa keel teise keelena B1-tasemel;
- hispaania keel teise keelena B1-tasemel;
- muusikaajalugu;
- bioloogia;
- füüsika;
- keemia;
- füüsika ja keemia;
- geograafia;
- ajalugu;
- ühiskonnaõpetus.

2. LÕPUPROJEKTI KORD MEEDIA-, TEHNOLOOGIA- JA SPORDISUUNA ÕPPEKAVADELE

Õppesuuna lõpuprojekti eesmärk on õpilase loova eneseväljenduse, koostöö ja iseseisvalt töötamise oskuse arendamine ning gümnaasiumiastme jooksul õpitu kinnistamine praktilises töös. Lõpuprojekt koosneb praktilisest tegevusest ning selle juurde kuuluvast kirjalikust kokkuvõttest ehk projekti aruandest. Projekt peab olema eesmärgistatud ning põhjendatult kasulik laiemale inimgrupile, mitte ainult autorile isiklikult. Projekti aruandes tuuakse välja projekti idee, eesmärk, taustinformatsioon, tööprotsessi kirjeldus, arutlev hinnang valminud projektile ning kokkuvõte. Projekti aruande vormistus ning muud nõuded peavad vastama kehtivale Lähte Ühisgümnaasiumi kirjalike tööde vormistuse juhendile, mis on leitav kooli kodulehelt. Projektile on üldjuhul üks autor ning juhendajaks Lähte Ühisgümnaasiumi õpetaja. Olenevalt projekti mahust on lubatud taotleda

kaasautoritena projekti koostamist. Projekti teema kohasuse ja sobivuse kinnitab kooli gümnaasiumiastme õppejuht või direktor esimesel vahekaitsmisel.

Projekti aruanne koosneb järgnevatest elementidest:

1. Tiitelleht – projekti pealkiri, autor, juhendaja nimi, kaitsmise asukoht ja aasta;
2. Sisukord;
3. Sissejuhatus – projekti teema valiku põhjendus, olulisus, eelvaade protsessile, eesmärk;
4. Taustmaterjali ülevaade – usaldusväärsete allikate põhjal taustinfo esitlemine, mille põhjal projekt on valminud;
5. Tööprotsessi kirjeldus – ülevaade, kuidas projekt ellu viidi, nt etapiliselt, samm-sammult või vahekokkuvõtetena;
6. Arutlev hinnang valminud projektile – autori arutelu tööprotsessist, hinnang lõpptulemusele, refleksioon vms
7. Kokkuvõte – projekti eesmärgi, taustinfo, tööprotsessi ja hinnangu kokkuvõte;
8. Kasutatud allikate loetelu.

Lõpuprojekti hindamiseks viiakse läbi retsenseerimine ja kaitsmine. Hindamisel võetakse arvesse õppeaasta jooksul tööprotsessi (sh vahekaitsmised, tähtajad ja koostöö juhendajaga), aruande kirjalik osa (sh sisu, õigekiri ja vormistus), kaitsmine (sh esitlus ja kõne) ning ellu viidud projekt. Hindamine toimub hindamismaatriksi alusel ning hinne koos projekti pealkirjaga kantakse Stuudiumisse ning lõputunnistusele.

Lõpuprojekte hindab iga suuna lõpuprojekti komisjon. Kaitsmisele lubatakse üldjuhul ainult tähtajaks esitatud tööd. Kaitsmine toimub komisjoni lahtisel istungil. Kaitsmine seisneb õpilase ettekandes ja küsimustele vastamises. Iga suuna lõpuprojekti komisjoni kinnitab kooli direktor käskkirjaga vastava õppeaasta septembrikuu lõpuks.

Kui lõpuprojekti on hinnatud mitterahuldava hindega, antakse õpilasele võimalus täiendada projekti või aruande osasid korduvaks hindamiseks. Kui õpilane esitab lõpuprojekti hiljem kokkulepitud tähtajast, alandatakse hinnet ühe palli võrra.

Lõpuprojekti ettevalmistamise ajakava igaks õppeaastaks kehtestatakse gümnaasiumi aastaplaanis vastavalt komisjoni esimehe esitatud tähtaegade järgi. Kaitsmise täpse kuupäeva kinnitab direktor vastava õppeaasta käskkirjaga. Projekti koostamise etapid ja tähtajad on üldjuhul järgmised:

- teema ja juhendaja valimine septembrikuu jooksul;
- ideekavandi esitamine ja esimene vahekaitsmine septembrikuu lõpus;
- iseseisev töö oktoobrikuu jooksul;
- vahearuande koostamine novembrikuu lõpus;
- teine vahekaitsmine detsembrikuu jooksul;
- iseseisev töö jaanuari- ja veebruarikuu jooksul;
- vahearuande koostamine märtsiku esimesel nädalal;
- kolmas vahekaitsmine märtsiku kolmandal või neljandal nädalal;
- iseseisev töö aprilliku jooksul;
- neljas vahekaitsmine mitterahuldavate projektide autoritele aprilliku jooksul;
- lõpuprojekti ja aruande esitamine maikuu teisel nädalal;
- lõpuprojekti kaitsmine maikuu viimasel nädalal.

2.1. Meediasuuna lõpuprojekti eripärad

Meediasuuna projektitööde eesmärk on:

1. rakendada õpilase meediaalaseid teadmisi praktikas;
2. näidata meediasuunas õpitud teadmiste ja oskuste omandamist;
3. arendada suuremahulise projekti oskuslikku plaanimist ning plaanide teostamist kogu õppeaasta jooksul;
4. jätkata seniste meediaalaste koolitraditsioonidega, näiteks lennualbum, lennuvideo, Lügemiku erileht, *podcast*'id jm;

5. rakendada uusi ja innovaatilisi meediaalaseid ideid, olles sellega eeskujuks tulevastele lendudele;
6. anda meediat kõrgkooli õppima minna soovivale õpilasele võimalus valmistuda kõrgkooli kandideerimiseks, tehes lõpuprojektina töö, mida arvestatakse sisseastumiskatsetel, näiteks portfoolio fotodest, artiklitest, videolugudest, lühifilm, taskuhäälinguepisoodid vms.

Meediaprojekt peab olema eesmärgistatud, kogukondlikult või ühiskondlikult kasulik ning seotud

vähemalt ühe meediaväljundiga alljärgnevatest:

- audiovisuaalne meedia (lühifilm, portreefilm, õppevideo, lennuvideo, reklaamvideo vms);
- trükiajakirjandus (artiklid põhižanrides, Lügemiku erileht, intervjuudekogumik, arvustuste blogi, karikatuurid vms);
- fotograafia (lennualbum, fotonäitus, kooli ürituste jäädvustamine, fotoraamat vms);
- raadio (erinevad *podcast*'id, kooliraadio vms);
- reklaam ((kooli) reklaamvoldik, reklaamvideo vms);
- sotsiaalmeedia (kooliga seotud sotsiaalmeediakanalite haldamine, uute loomine vms).

Meediasuuna lõpuprojekti hindamisel arvestatakse järgmisi osi:

- valmis töö ehk lõpp-produkt (50% hindest);
- kirjalik aruanne, selle sisu, tööprotsessi kirjeldus, vormistus, õigekiri (25% hindest);
- tööprotsess, sh vahekaitsmised, tähtajad, suhtlemine juhendaja ja komisjoniga (12,5% hindest);
- kaitsmine, sh esitlus ja kaitsekõne (12,5% hindest).

2.2. Tehnoloogiasuuna lõpuprojekti eripärad

Tehnoloogiasuuna projektitööde eesmärk on:

1. Rakendada õpilase tehnoloogilisi, digitaalseid ja insenerialaseid teadmisi praktilises, reaalse probleemi lahendamisele suunatud projektis.
2. Arendada tehnilist loovust, süsteemset mõtlemist ja projekti planeerimise oskust.
3. Luua praktiline lahendus (nt rakendus, seade, prototüüp, programm, veebileht, multimeediaprojekt, tehniline analüüs jms), mis oleks kasulik laiemale kasutajagrupile.

Tehnoloogiasuuna projekt peab sisaldama praktilist ja tehnilist komponenti, mis tõendab õpilase oskust:

- planeerida, arendada ja testida tehnoloogilist lahendust;
- kasutada sobivaid tööriistu, programme või seadmeid;
- dokumenteerida tööprotsessi süstemaatiliselt ja tehniliselt täpselt.

Näited võimalikest projektidest:

- Tarkvaraprojekt (nt veebirakendus, mäng, automatiseeritud tööriist, andmeanalüütiline lahendus);
- Elektroonika või robotikaprojekt (nt sensorpõhine süsteem, nutiseade, robot);
- Digitaalse meedia projekt (nt interaktiivne veebileht, animatsioon, 3D-modelleerimine, video);
- Tehnoloogiline uurimus või prototüüp (nt energiasäästlik lahendus, nutikas abivahend).

Lisaks üldisele struktuurile (tiitelleht, sissejuhatus, taust, tööprotsess, hinnang, kokkuvõte, allikad) peab tehnoloogiasuuna projektis olema täiendav tehniline dokumentatsioon, näiteks:

- Tööriistade ja tehnoloogiate kirjeldus (nt kasutatud programmeerimiskeeled, tarkvarad, seadmed);
- Projekti arhitektuuri skeemid või töövoodiagrammid;
- Arendusetapid ja testimise tulemused;
- Kasutajakatse või tagasiside analüüs (kui projekt on interaktiivne);
- Koodilõigud või tehnilised lisad (vajadusel lisades).

Lisaks üldisele hindamismudeli alusele võetakse tehnoloogiasuuna projektis arvesse:

- Tehniline teostus – lahenduse toimivus, töökindlus, tehniline korrektsus;
- Innovaatilisus ja loovus – uudsus, disaini või funktsiooni eripära;
- Dokumentatsiooni kvaliteet – protsessi ja tehniliste otsuste põhjendatus;
- Kasutatavus ja praktilisus – kas projekt lahendab reaalse probleemi ja on kasutatav;
- Eetilisus ja vastutustundlikkus – tehnoloogilise lahenduse mõju keskkonnale, kasutajale või kogukonnale.

Kaitsmisel eeldatakse, et õpilane:

- demonstreerib projekti toimivust või näitab videot/simulaatorit;
- oskab selgitada kasutatud tehnoloogiaid, tööpõhimõtteid ja valikuid;
- analüüsib probleeme, mille lahendamise käigus ilmnesisid;
- oskab põhjendada oma töö kasulikkust ja rakendusvõimalusi

2.3. Spordisuuna lõpuprojekti eripärad

Spordisuuna projektitööde eesmärgid on:

1. Rakendada õpilase spordialaseid, anatoomia- ja füsioloogiaalaseid ja/või treeningõpetuse teadmisi praktilises tegevuses või uuringus.
2. Näidata omandatud teadmiste ja oskuste valdamist, nt treeningu planeerimine, spordisündmuste korraldamine, kehalise võimekuse analüüs.
3. Arendada oskust iseseisvalt läbi viia sporditeaduslikku uuringut, treeningprogrammi või spordivaldkonna sündmust alates ideest kuni teostuseni.
4. Kanda edasi kooli sporditraditsioone või algatada uusi, pakkudes kogukonnale või kooliperele lisaväärtust.
5. Anda spordivaldkonnaga tulevikus seotud õpilasele väärtuslik kogemus ja portfoolio materjal.

Spordisuuna projekt peab olema eesmärgistatud, kogukondlikult või individuaalselt arendav ning seotud vähemalt ühe spordivaldkonna väljundiga alljärgnevatest:

- Treeningu ja kehaline areng
 - Individuaalse treeningprogrammi loomine ja elluviimine, nt jõu, vastupidavuse, kiiruse vms arendamiseks, ning selle tulemuste analüüs.
 - Spordialane õppevideo või juhendmaterjalide loomine.
 - Võistlusjärgne või hooajaline analüüs koos parandustegevuste plaaniga.
- Spordikorraldus kogukonnale
 - Spordiürituse korraldamine alates planeerimisest kuni teostuseni, nt turniir, jooks, matkapäev, tervispäev, treeninglaager.
 - Kooli või kohaliku spordielu jaoks uue sporditraditsiooni algatamine või olemasoleva arendamine.

- Sporditeadus ja tervis
 - Kehalise võimekuse testide läbiviimine ja analüüs valitud sihtgrupile koos tagasiside ja soovitusetega.
 - Toitumis- või taastumisplaani koostamine ja rakendamine valitud eesmärgi toetuseks, nt kaalulangetus või massi kasvatamine.

Lisaks üldisele struktuurile ja hindamismudeli alusele, võetakse spordisuuna projektis arvesse:

- Praktiline väljund või teostus (50% hindest)
- Kirjalik aruanne ja analüüs (25% hindest)
- Tööprotsess ja selle planeerimine (12,5% hindest)
- Kaitsmine, sh esitlus ja kaitsekõne (12,5% hindest)

Kaitsmisel eeldatakse, et õpilane:

- demonstreerib projekti peamisi tulemusi visuaalselt (nt graafikud, videoklipid, fotod vms);
- oskab selgitada valitud meetodikat, treeningpõhimõtteid või korralduslikke lahendusi sporditeaduslikest või organisatoorsetest aspektidest lähtuvalt;
- reflekteerib ehk analüüsib projekti käigus ilmnunud väljakutseid ja pakub välja parandusettepanekuid tulevikuks;
- põhjendab oma töö kasulikkust valitud sihtgrupile ja isiklikku panust.

2.3.1. Kohtuniku või treeneri eksam

Alternatiivina lõpuprojekti või valikaine eksami asemel on võimalik spordisuuna õpilasel kanda üle kohtuniku või treeneri kutse koolieksamina. Selleks tuleb vastav eksam läbida kutset väljastavas asutuses omal kulul ning tõend või tunnistus esitada gümnaasiumi õppejuhile.

2.4. Tehisaru kasutamine lõpuprojektis

Tehisaru (nt ChatGPT, Gemini, Copilot jms) kasutamine õpilasuuringutes on lubatud toetava vahendina, kuid ei tohi asendada lõpuprojekti praktilist ega aruande osa sisu, samuti põhilisi allikaid. Tehisaru abil võib:

- otsida ideid lõpuprojekti kirjaliku osa teema avamiseks või täpsustamiseks;
- täiendada olemasolevat materjali üldise taustainfo või näidete kaudu;
- selgitada keerukaid mõisteid või pakkuda alternatiivseid arutluskäike.

Suurem osa lõpuprojekti aruande allikatest peavad olema usaldusväärsed pärisallikad (raamatud, teadusartiklid, andmebaasid, seadusandlus, intervjuud jm). Tehisaru ei asenda akadeemilisi allikaid. Iga töö sisu kujundamisel kasutatud tehisaru vestlus tuleb eraldi välja tuua kasutatud allikate loetelus ning sellele viidata Lähte Ühisgümnaasiumi kirjalike tööde vormistamise juhendi lisa 4 järgi. Viitamisel märgitakse tehisaru mudeli omanik (ettevõtte), tehisaru nimetus koos versiooniga, tehisaru liik ja lisatakse otselink kasutatud vestlustele.

Lõpuprojekti autor peab töö sissejuhatuses või teoreetilise tausta ülevaates lühidalt selgitama, millises mahus ja milleks tehisaru kasutati. Õpilane vastutab ise kogu töös esitatud info õigsuse, kontrollitavuse ja tõlgenduste eest, ka juhul kui need on saadud tehisaru kaudu.

3. SUUNAEKSAMI KORD LOODUSSUUNA ÕPPEKAVALE

Loodussuuna õppekava õpilastel on ettenähtud lõpuprojekti asemel loodusteaduste-ülene lõpueksam, mis hõlmab bioloogiat, keemiat, füüsikat, geograafiat ja õppekavasse lisatud suunaaineid.

Loodussuuna lõpueksami eesmärk on hinnata õpilase:

- loodusainete-alaste teadmiste ja oskuste omandatust;
- oskust seostada eri loodusainete teadmisi terviklikuks käsitluseks;
- teadusliku mõtlemise, probleemilahenduse ja analüüsioskuste taset;
- suutlikkust rakendada omandatud teadmisi praktilistes ja igapäevaelu olukordades.

Eksami viib läbi loodussuuna eksamikomisjon, kuhu kuuluvad vastavate ainete kolm õpetajat ning kooli direktor. Eksami vorm on kirjalik ja koosneb kahest osas:

- üldosa – ülesanded, mis nõuavad loodusainete-ülest mõtlemist ja integreeritud teadmiste rakendamist;
- ainepõhine osa – bioloogia, keemia, füüsika ja geograafia ülesanded, mille abil hinnatakse iga aine põhioskusi.

Eristuskirjaga esitatakse eksamil käsitletavate teemade ja õpitulemuste nimekiri, mille abil saab õpilane ette valmistuda. Eksami kestus on kuni 4 akadeemilist tundi.

Eksami täpse kuupäeva ja korralduse kinnitab direktor vastava õppeaasta käskkirjaga. Eksami teemade eristuskirja koostab loodussuuna eksamikomisjon ning see kinnitatakse hiljemalt vastava õppeaasta märtsi esimese nädala lõpuks. Eristuskiri edastatakse eksamit sooritavatele õpilastele Stuudiumi kaudu.

Eksamit hinnatakse hindamisjuhendi alusel viiepallisüsteemis. Üldiselt hinnatakse teadmiste täpsust, loogilist arutlusoskust, järelduste põhjendamist ja eriallikate ning ainete seostamise oskust. Eksami tulemused avaldatakse hiljemalt 5 tööpäeva jooksul pärast eksami toimumist. Eksamitöö hinne kantakse Stuudiumisse ja gümnaasiumi lõputunnistusele. Õpilasel on õigus tutvuda oma eksamitöö ja hindamisega, pöördudes gümnaasiumi õppejuhi poole.

Kui õpilane ei ilmu eksamile mõjuval põhjusel või sooritab selle mitterahuldavalt, on tal õigus järeleksamile.

4. VALIKEKSAMI KORD

Lõpuprojekti või loodussuuna eksami asemel on võimalik õpilasel taotleda valikeksami sooritamist, kui on põhjendatud soov valmistuda ette edasisteks õpinguteks kõrghariduses või muus õppes. Valikeksami eesmärk on hinnata eksami ainega seotud riiklikus õppekavas sätestatud üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist, saada tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest ja eesmärgipõhiselt valmistuda ette edasisteks õpinguteks.

Õpilasel on õigus esitada põhjendusega avaldus, et valida suunapõhise lõpuprojekti või -eksami asemel ühe aine valikeksam järgnevates ainetes:

- kirjandus;
- vene keel teise keelena B1-tasemel;
- saksa keel teise keelena B1-tasemel;
- hispaania keel teise keelena B1-tasemel;
- kunstiajalugu;
- muusikaajalugu;
- bioloogia;
- füüsika;
- keemia;
- füüsika ja keemia;
- geograafia;
- ajalugu;
- ühiskonnaõpetus.

Vastavalt õppeainele võib eksam olla kirjalik, suuline või kirjalik ja suuline. Eksami koostab vastava ainevaldkonna õpetajatest moodustatud eksamikomisjon. Valikeksami kestvuse ja mahu määratleb eksamit koostav komisjon eksami eristuskirjas. Komisjon otsustab ka selle, kas eksam toimub ühes või mitmes osas. Komisjoni poolt esitatud eksami täpsema korralduse ja eksamitöö variandi(d) kinnitab gümnaasiumi õppejuht vähemalt 14 päeva enne eksami toimumist.

Komisjon hindab eksamitööd standardses viiepalli skaalal ning hinne kantakse Stuudiumisse ning lõputunnistusele. Eksamitööd hoiustatakse juhtimiskeskuses ning õpilasel on võimalik tutvuda sellega gümnaasiumi õppejuhi poole pöördudes.

Kui õpilane ei ilmuksamile mõjuval põhjusel või sooritab selle mitterahuldavalt, on tal õigus järeleksamile.